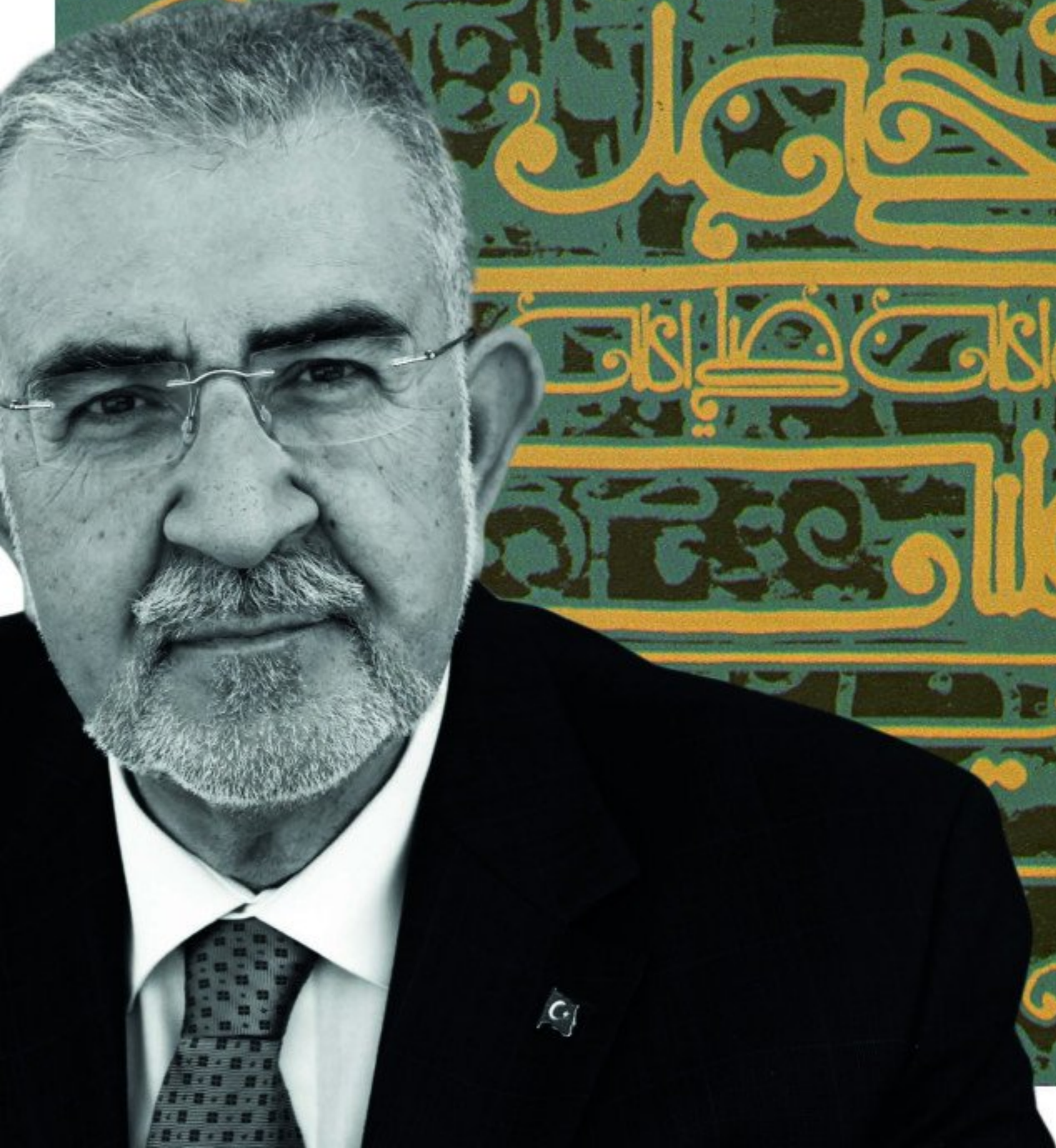

Sohbetler

Ö. TUĞRUL İNANÇER

SUFI
KİTAP

Hicret

Bizim eski toplumumuzun yerleşmiş, oturmuş bir âdeti var. Hayat, Arabî aylarda olan hâdisâta göre düşünülür ve yaşanır. Muharrem'de Kerbelâ'yı anarız, Safer'de o devâm eder. Rabîü'l-evvel'de Mevlid-i Nebî ile sürûrlanılır. Rabîü'l-âhir'de de öyle. Cemâziye'l-evvel ve âhir “Receb kapıda gözüktü, tevbe edelim, hazırlanalım.” anlayışından ötürü tevbe ayları olarak kabul edilir. Receb ve Şa'bân, Ramazan'ın hazırlığı... Sonra mâlum Ramazan-ı şerîf. Şevvâl'de bayram, Zilkâde'de hac hazırlığı, Zilhicce'de hac ve kurban... Mûsikî olarak da bütün ilâhîlerimiz on iki aydaki hâdisâta göre tertîb edilmiştir, hatta makamlar bile ona göre seçilmiştir. Muharrem ilâhîleri ayrı, Rabîü'l-evvel ilâhîleri ayrı, Ramazan ilâhîleri ayrıdır. Ama maalesef biz Batı'dan (Batı diye diye battık.) her şeyi almak maymunluğuna dûcâr bırakıldığımız için “Yılbaşı bir günlük hâdisedir, onlarda 31 Aralık'tır, dolayısıyla bizde de bir gün olmalıdır.” diye düşündük ve bu peşin hüküm beynimizde yer etti. Hicret hâdisesi iki günlük bir hâdisedir değil ki... Perşembeden cumaya on altı gün sürmüştür. Hangisini takvim başlangıcı yapacağız?

Muhterem kardeşlerim! Makinelerin, eşyânın, mekânın, zamanın dini olmaz, insanların dini olur. “Hicrî takvim kullanmak Müslümanlık gereğidir, Milâdî takvim kullanmak Müslümanlık gereğinin dışına çıkmaktır.” gibi bir yanlıştın içindeyiz. Öyle bir gereklilik yok. Ben söylemiyorum, Cenâb-ı Hakk Sûre-i Kehf’te söylüyor (Kehf sûresi 22-25. âyetler), “Siz Ashâb-ı Kehf’in mağarada ne kadar kaldığı hakkında kendi aranızda konuşursunuz; şu kadar dersiniz, bu kadar dersiniz, dört kişiydiler beşincisi Kıtırmır’dır filân dersiniz, doğrusunu ben bilirim.” buyuruyor Allah. Sonunda da diyor ki, “Onlar, mağaralarında üç yüz yıl kadar kaldılar ve dokuz yıl da buna ilâve etmişlerdir.” “Dokuz daha ziyâde ediniz.”

Şimdi bir hesap yapalım. Üç yüz şemsî yıl (Güneş yılı), 309 kamerî yıl (Ay yılı) yapar. Senede 11 gün farktan 33 senede bir sene, 99 senede 3 sene, 300 senede 9 sene fark oluşur. Allah diyor ki siz 300 sene dersiniz ama 9 sene ilâve edebilirsiniz. Yani benim nezdimde 300 sene de makbuldür, 309 da...

Evvelâ Hicrî takvim üzerindeki bu taassubumuzu kaldıralım. Allah’ın emri gereğince âdet ve icmâ’larına sonra geleceğim. Hz. Ömer’in sünnetidir, icmâ’dır. O ayrı mesele, ona geleceğim.

Âyete muhalif olmayan icmâ’ geçerlidir, zaten âyete muhalifse icmâ’ değildir. Ama Kur’ân-ı Kerîm Resûl-i Kibriyâ Efendimiz’e indiğinde lâletta’yın bir cemiyet değildi o cemiyet. Evet, Vakt-i câhiliyet diyoruz, câhiliyye toplumu diyoruz ama bu câhiliyeti biz kendi bildiğimiz mânâda câhiliyet olarak anlamayalım. Allah’ı bilmemek câhiliyeti vardır. Yoksa o topluluk, sosyal seviye olarak hiç de câhil bir topluluk değildi. Büyük kervanlar tertibleyen, şiir yarışmaları düzenleyen, birtakım ilimlere sahip olan ve Mekke site devletinin (şehir devleti) idaresinde fevkalâde başarılı, Eski Yunan ve Roma şehir devletlerinden çok daha ileri bir medeniyet seviyesine sahip yüksek bir toplumdur. İlm-i sîmâ gibi özel ilimlere

sahiptiler. Meselâ ilm-i nesebde, Hz. Ömer çok ileride olan bir zâttır. Bunu, Efendimiz^(sav) yasakladığı için bir daha kullanmamıştır. Çünkü İslâm'da soyla övünmek yoktur. Ecdâd arasındaki bir büyük zâtı örnek almak, ona benzemeye çalışmak hariç.

Hucûrat sûresinin 13. âyetindeki beyâna dikkat edelim: “Allah indinde en ziyâde, ikrâma lââyık olanınız Allah’tan en çok ittikâ¹ edeninizdir.” “Filâncanın oğlu olmanız değil” buyuruyor Allah, onun için nesep çok önemli değildir.

“Ben filâncanın oğluyum.” dersin, o önemli değildir ama ben sana “Filâncanın oğlusun.” diye, “Babanın hatırı için hürmet ediyorum” dersem belki sen de babana benzemeye çalışırsın. “Yahu bu adam bana hürmet ediyor babamdan dolayı, ben hürmete lââyık bir adam değilim.” diye düşünürsün ama adam olmaya, babana benzemeye çalışırsın; işte bu bir terbiye sistemidir, bir teşviktir. Kur’ân-ı Kerîm, böyle bir topluma indiği zaman zaten birçok şey biliniyor idi. Meselâ yeni geldi hacılarımız, Allah mübarek etsin, gidemeyenlere de nasîb etsin; gidenlere ise tekrar tekrar nasîb etsin. Niye tekrar tekrar? Giden bilir tadını da ondan.

Allah rahmet eylesin! Babaannem hacca gitti, ben de lise talebesiyim. Lise talebesiyim ya, her şeyi bilirim zannediyorum. Ertesi sene hac zamanı geldiğinde “Ah yine gitsem!” demeye başladı. Hemen fetvâyı yaptırдыm. “Allah bir defa emretmiş, yeter o kadar! Çok paran varsa beni evlendir.” Kendisi bir Osmanlı hanımefendisi. “Ah kuzum, Allah sana da nasîb etsin de ondan sonra konuşuruz.” dedi.

1 “İttikâ” ve “takvâ” kelimelerinin “Allah korkusu” olarak tercüme edilmesi fevkalâde yanlıştır. Allahu Teâlâ korkunç mudur ki korkalım. O güzeldir. Güzeli ise sevilir. Korkulmaz. Seversek sığınırız, korkarsak kaçırız. Ancak o Mutlak Sevgili’nin rızasını kaybetmek ve O’nun hatırını incitmekten korkulur!

Elhamdülillâh, sayısını unuttuğum kadar gittim. Hâlen de giderim. İşte ilk haccımdan döndüğüm zaman rahmetli babaan-nemin elini öptüğümde ilk sözü şu soru olmuştu: “Yine gidecek misin?” O zaman anladım bu mes’eleyi, tatmayan bilmez.

Seksen sene evvel durum çok daha farklıydı, o zaman orası senin vilâyetindi. Buradan trene binip de Adana’ya gittiğin gibi Medine’ye gidebilirdin. Açaydın da gözünü vermeyeydin, bu kadar basit!

Biz Ümmet-i İslâmiyye’yiz, kardeşiz. Efendim, Araplar Mekke’deki kaleyi yıkmışlar. Eskişehir’de kaç tane tekke ve zaviye yıkıldı? Seksen senede sadece İstanbul’da Eminönü kazası dâhilinde 126 tane cami yıkılmıştır, ben biliyorum. Tencere dibin kara benimki senden kara. Kimsenin kimseye lâf söyleyecek hâli yok. Herkes haddini bilsin. Dönelim konuya...

Belli bir sosyal ve ilmî seviyesi olan topluma geldi Kur’ân-ı Kerîm. Meselâ hacdan bahsedelim; ne diyor Bakara sûresinin 197. âyetinin baş tarafında? “Hac bilinen aylardadır.” Haccın Zilhicce’de olduğu yazıyor mu Kur’ân-ı Kerîm’de? Yazmıyor. “Zaten siz biliyorsunuz.” diyor Allahu Teâlâ. Çünkü Resûlullah Efendimiz her Zilhicce’de hac ederlerdi, tâ on iki on üç yaşından beri. Ebu’l-Velîd Ezrâkî’nin *Kâbe ve Mekke Tarihi* diye bir kitabı vardır, orada bulabilirsiniz. Mekke ehli “Biz harem bekçisiyiz, harem dışına çıkmayız.” diye Arafat vakfesini Müzdelife’de yapar oldu. Efendimiz o zaman bile yalnız başına Arafat’a çıkardı. Kırk yaşından evvelki hâlinden bahsediyorum. Kırk yaşından sonraki haccı bir tanedir.

Tevbe sûresinin 36. âyetinde buyruluyor ki, “Şüphesiz gökleri ve yeri yarattığı günden beri Allah indinde ayların adedi on ikidir, içlerinde dördü harâm aydır.” Ama Allah^(cc) bunların, hangisi olduğunu söylemiyor çünkü toplum onu zaten biliyor, elbette Resûlullah da biliyor. Yani biz Kur’ân-ı Kerîm’de tefer-

ruatlı olarak belirtilmemiş bilgileri Efendimiz'den öğreniyoruz. Haccın Zilhicce'de olduğunu, harâm ayların dört tanesinin neler olduğunu Kur'ân-ı Kerîm'den lisânen, ay ismi olarak öğrenmiyoruz, Efendimiz'in tarifinden öğreniyoruz. Yani çok şey bilen bir toplum bu. Bozmuşlar, Kâbe'ye put koymuşlar ayrı mesele.

İşte bu toplum, Allah'ı bilmedikleri için câhildi yoksa câhil filân değildiler. Ebû Cehil'in eski lâkabı Ebu'l-Hakem'dir. Hikmet sahibi heriftir yani. Ebû Cehil olduğu için "herif" diyorum yoksa "Hikmet sahibi, muhterem" demektir lâkabı. Allah'ı bilmediği için Ebû Cehil'dir. Efendimiz'e "Emîn" lâkabını takan herifti. Efendimiz delikanlıyken "Muhammed, emîndir," diyor, o takıyor lâkabı. Adam tanımayı da biliyor ama inadı var ve kalbi mühürlü, gururu mânî... Bedir'de Müslüman köle, gırtlığını kesmek için üzerine çöktüğü zaman "Sen çok yüksekte durmuyor musun?" diyor. İşte öyle bir gurur illetine mübtelâ Ebû Cehil. Allah gurur illetinden de muhafaza buyursun, ucb illetinden de. Ucbun bir özelliği vardır, onu belki sonra konuşuruz.

Takvim meselesine gelince... Takvim; kıvam, tertîb, düzen kelimesinden geliyor. Ahsen-i takvim'deki takvim gibi. "Biz insanı muhakkak en güzel yaratılış, en güzel tertîb üzerine yarattık Ahsen-i takvim olarak." (Tin sûresi 4. âyet)

Zamanın tertîbilenmesi işine de "takvim" denir. Bu takvim ne hicretle başlamıştır ne Hz. Ömer'le ne de milâdla. Hz. Adem'le başlamıştır ve o zamandan beri insanlar zamanı ölçmek ve mukayese etmek için çeşitli sistemlerde çeşitli takvimler tertîb etmişler. Keldânî takvimi var, İbrânî takvimi var, Kamboç takvimi var, Çin takvimi var, Türkî takvim var... Şemsî seneyi yani Dünya'nın Güneş etrafında bir tam dönüşünü bir yıl (365 gün 6 saat 4 dakika) kabul eden takvimler var. Ay'ın 12 defa Dünya etrafında dönmesini bir sene (354 gün) kabul eden sistemler var. Buna göre ölçü sistemi var. Allah indinde hepsi geçerli.

Kadimden beri Güneş, Ay, yıldızlar, gezegenler Allah'ın emrettiği sistem üzere dönerler. Bunlar Allah'ın âyetlerinden ayrı şeyler değildir. Hangisini seçersen seç. İşte Sûre-i Kehf'te söylenmek istenen o. "O zaman dilimi içerisinde 300 diye de 309 diye de rakamlandırırsanız benim indimde makbuldür." buyruluyor. 300 şemsî sene 309 kamerî sene yapar. Bu kadar basit bir hesap bu. Aradan geçen zaman içerisinde (Hz. İbrahim'den sonraki zamanlar içerisinde) Hz. İbrahim'in dinine birtakım şeyler sokmuşlar, o dinden birtakım şeyler çıkarmışlar; ola ola putperest olmuş insanlar. Ama yine Muharrem ayı birinci ay, Zilhicce ayı hac ayı. Niye Muharrem bir? Çünkü hac hep var. Hz. İbrahim'den (hatta Hz. Adem'den beri) beri hac hiç durmamış, velev ki putperest olsa bile tâ Efendimiz Mekke'nin fethinde putları temizleyene kadar hac hep devâm etmiştir. Kâh kesilen kurbanların kanlarını vücutlarına sürmek, kâh kadınlar gece, erkekler gündüz çıplak çıplak tavaf etmek gibi bâtil hâlde olsa da, hac hep devâm etmiştir. Bozuk hâliyle bile... Hacdan sonra yani Zilhicce ayı bittikten sonra herkes işine gücüne, memleketine döndüğü için yılın birinci ayı "Muharremü'l-harâm" olarak kabul edilmiştir. Bu böyledir. Efendimiz doğmadan evvel de böyleydi, doğduğu zaman da böyleydi, peygamber olduğu zaman da böyleydi, peygamberliğini ilân ettiği zaman da. "Peygamber olduğu zaman" sözü yanlış, dilim sürçtü Allah affetsin. Peygamber olunmaz, peygamber doğulur!

"Adem toprakla su arasındayken Ben nebî idim." buyuruyor Efendimiz. Bir profesör "Kime nebîymiş?" dedi terbiyesiz bir yüz ifadesiyle. Soracağım kendisine Huzur-i Resûlullah'ta. Peygamberlik sadece tebliğ için değildir. Hiç ümmeti olmayan, ümmeti bir tek kişi olan peygamberler de vardır. Açsınlar siyer okusunlar, çok da fazla değil, Molla Câmî okusunlar kâfi.

İşte eski zamanlardan beri Arap toplumunda kullanılan bu takvim vardı. Ayrıca Eski Türklerin kullandığı Sâl-i Türkân denen hayvan isimli bir takvim daha vardı. Bildiğiniz gibi, on iki ay var. Bunun gibi on iki yıllık dönemlerle isimlendirilen bir zaman birimi var. Onların isimlerini, geçinmeye gönlüm razı olmadığı için ezberleyemedim, kâğıttan kopya çekeceğim. “Sıçgayn, Ūd, Tavıŷgaglŷ, Yılang, Yond, Koy, Biçing, Taguk, İt, Tonguz.” Sıçgayn dediği sıçan. Çin’den alınma yani ejderhâlar, sıçanlar, fareler, itler, köpekler, domuzlar...

Putperest Türklerden bahsediyorum. Onların kullandıkları aylar böyle. Ayların isimleri ise meselâ birinci ayın özel ismi var. Sonra İkinç, Üçünç, Dördünç, Beşinç... diye devâm ediyor. Bir de on ikinci ayın özel bir ismi var. Onlar hep dönüyor. Bu Tonguz ayı Eski Türk takviminde kullanılan Tonguz ve bizim kullandığımız Temmuz’dur; ne Türklerden ne Araplardandır. Tamamen putperest Ortadoğu ve Eski Yunan’dan gelir. Biliyorsunuz, onlarda tanrılar, bir de tanrıların karıları ve kocaları vardır. Çoban Kral Tomuzi, bereket tanrıçası ile evlidir. (Yahu ne biçim tanrı bu? Kraldan kocası!... Ne biçim şey? Allah akıl vermeyince bir kula, geç tepesine burgula.) Bu çoban kralın adı Tomuzi, karısı da bereket tanrıçası. Bereketin en çok ortaya çıktığı, ürünleri ile en çok belli olduğu ay Temmuz, o mevsimin ayına da tanrıçanın kocasının adı verilmiştir. “Tomuzi” döne döne Temmuz olmuş. Bunu kullanmak putperestlik demek değildir. O zamandan beri kullanılan takvimin ne kadar eski olduğunu belli etmek için bu kadar gevezelik ediyorum.

Bu arada kamerî ayların isimlerinin ne manaya geldiğini de bir parantez olarak arz ediverelim. Muharrem’le başlayıp Zilhicce ile biten 12 ay ismi eskiden başka türlü idi. Mu’temer, Nâhil, Lŷsân, Hanîn, Rubeyy gibi... Mekke şehri bildiğimiz gibi, bir site devleti tarzında idare edilirdi ve Kureyş kabilesi bu idarede esas söz sahibi